

REÎNVIEREA UNUI PERSONAJ

Montarea la Teatrul Muncitoresc C.F.R. a comediei *Omul care a văzut moartea* de Victor Eftimiu a avut darul, în primul rând, să înfringă o veche inerție și să împrăstie teama de a aborda o lucrare a dramaturgiei noastre, arhicunoscută și arhijucată, care a făcut pînă mai ieri ocolul multor scene românești și străine, impunînd unor întregi generații de spectatori, mereu proaspătă și mereu nouă, furia anticonformistă a autorului, verva sa comică, duosul său mesaj umanist.

Spectacolul nu vedește semnele vreunei căutări înnoitoare. Regizorul — debutant în această ramură a creației dar familiar, ca actor cu tainele scenei, Constantin Gheorghiu — s-a mulțumit fidel textului și montărilor consacrate în cumînțenie, cu o transcriere neveleită, corectă a sensurilor satirice. Actorii lăsați, cam în voia lor, au compus, unii mai bine (Traian Dănceanu, Dan Tufaru), alții de-a dreptul diletanți (Elisabeta Raicu), imaginea cunoscutelor tipuri ale comediei. Am avut însă prilejul să receptăm cu satisfacție o admirabilă compoziție datorată lui Ștefan Bănică.

După virtuțile comice cheltuite cu generozitate și succes la începutul stagiunii, în intruchiparea proaspătă a chipului lui Iordache (*D-ale carnavalului*), Ștefan Bănică compune de astă dată, cu o remarcabilă intuiție personală, cu aceeași neobosită verva și strălucire, dublată de o irezistibilă suculență populară, rolul Vagabondului.

De la prima apariție, în salonul podgoreanului Filimon, atitudinea și mai ales *masca* inspirată a actorului — părul și barba încalcite, lipite într-o dezordine boemă pe chipul său smeard, lunguiet, — creează izbitor imaginea nefericitului si-

nucigaș „plingăreț, paradoxal și mistic”. Pendulînd foarte mobil între comic și tragic, interpretul ne oferă cu plasticitate cunoașterea eroului său: personaj de haz și de tristețe, cu un destin dramatic bogat în avataruri („băiat bun” cu „educațiune și instrucțiune”, dar fără noroc, fără bani și fără prieteni, osîndit de societate mizeriei, cabotinajului... morții). Vagabondul lui Ștefan Bănică ne expune apoi cu virtuozitate și precise nuanțe patetice, fără să alunece în melodramă, nici în șarjă ieftină, o altă latură a psihologiei și structurii sale: disponibilitatea la decizii îndrăznețe, agerimea minții și bun-simț, toate stimulate de disperarea omului „care a văzut moartea” dar nu a fost lăsat să moară...

Cu panaș de martir-erou, Vagabondul căruia îi plîngeai de milă devine, odată cu noua lui identitate și cu vestimentația elegantă, un om perfect de lume: cu maniere și atitudini caracteristice, cu gestică „distinsă”, dezinvoltă, mărturisind efervescență și febrilitate inventivă în manevrarea intrigii (politice, familiale, etc.). În postura aceasta a nepotului Elidor Pac din Fălticeni, Bănică e iarăși captivant prin degajarea și ironia lucidă cu care „drescă” și scaldă în ridicol lumea pretențioșilor mici-burghezi în care a pătruns. Ne-ar fi plăcut totuși ca Ștefan Bănică să trateze personajul — acolo și cînd e cazul — și cu mai multă înțelegere a structurii sale omenoase, să fi dezvăluit, astfel, și linia poetică ce-l străbate și care justifică în acest om „adus din vîntul depărtărilor”, calitatea unui ascuns militant pentru frumusețea bogată în daruri a vieții. E o rezervă care nu vrea de fel să scadă din valoarea de ansamblu a interpretării.

Succesul, de care se bucură la public actorul, este din plin îndreptăţit şi are mai cu seamă calitatea de a depune o demonstrativă mărturie despre viabilitatea neistovită a lucrării şi personajului creat de autor. În această ordine, interpretarea lui Ştefan Bănică este un omagiu ce-i aduce. Ne gândim cu nostalgie, asociativ, şi la alte tipuri din dramaturgia noastră interbelică, vrednice de similare reîntropări, la unii eroi uitaţi ai lui Kiriţescu, Muşatescu, Mircea Ştefănescu, ce-şi aşteaptă noii interpreţi.

V. D.

UN DEBUT EXCELENT

Un spectacol coupé, de sală mică, „Studio-116”, al Teatrului din Baia Mare, merit să dea continuitate activităţii colectivului în timpul în care sala mare era în lucru, a marcat câteva importante cîştiguri pentru viaţa teatrală a oraşului.

Alcătuît din monologul *Debitul de tutun* de Aldo Nicolaj şi din piesa *Tirfa cu respect* (Lizzie Mc Kay) de Jean-Paul Sartre, spectacolul nepretenţios, dar îngrijit ca formă (scenografi Ilie Cămărăşan şi Vasile Naşcu), a constituit în primul rînd un foarte bun studiu de joc, realizat sub conducerea atentă a regizorului Ştefan Farkas. Sînt de remarcat, de pildă, calităţile pe care actriţa emerită Lulu Savu le-a dat interpretării monologului lui Aldo Nicolaj, controlînd cu justă măsură nuanţele şi efectele. Este important de asemenea faptul că prin rolul din piesa lui Sartre, actorul Ion Săşăran, aflat de cîteva stagioni într-o perioadă puţin favorabilă dezvoltării sale profesionale, izbuteşte să-şi impoziteze modul de lucru, găsind soluţii fireşti, lipsite de fals patetism şi exteriorizări forţate, pentru a descrie pe cinicul şi violentul fiu al senatorului. Interesant este şi portretul senatorului, căruia actorul Virgil Fătu i-a valorificat inteligent subtextele (cu toate că în cîteva momente nu a ştiut să se sustragă tentaţiei de a-şi acuza personajul prea deschis).

Punctul de maxim interes al spectacolului îl reprezintă debutul Mihaelei Radu Dumbravă în teatrul profesionist. O cunoaşteam ca studentă-actriţă din spectacolele promoţiei trecute şi mai ales din

rolul Magdalenei lui Mironian, în acel *Şef al sectorului suflete*, care a adus echipei studenţilor români primul mare succes la Zagreb. Interpretînd pe Lizzie Mc Kay, Mihaela Radu Dumbravă reuşeşte mult mai mult decît pînă acum. Ea realizează un rol de plină maturitate profesională, fără să piardă nici unul din atribuţele maximei sale tinereti.

Nuanţe foarte subtile intră în componenţa studiului social-psihologic, foarte original, pe care îl electuează actriţa. Veselia obraznică şi zgomotoasă nu lasă nici o îndoială asupra ocupaţiilor eroinei, dar modul în care această „mască profesională” e adusă pe scenă nu are nimic vulgar. Un al doilea strat al comportărilor personajului ţine de un fel de bună dispoziţie candidă şi robustă în acelaşi timp, un soi de frondă perpetuă, care o scoate întotdeauna din impas pe Lizzie. În faţa oamenilor care încep să o hărţuiască, pretinzîndu-i mărturia falsă, atitudinile tinerei femei se caracterizează prin prudentă, neîncredere şi constanţă supraveghere a tuturor celor din jur; şi aici se descifrează un element de fină evocare a biografiei personajului, pe care îl simţim format din deprinderile unei vieţi de animal hăituit. Tip cunoscut în teatrul şi cinematograful modern, femeia de stradă cu suflet de copil, dar nu lipsită de luciditate — tip ilustrat de celebrele reuşite ale Giuliettei Massina şi Anniei Girardot —, posedă strălucire în această interpretare în care domină sinceritatea niciodată trădată. Sub strălucirea de curcubeu a comportărilor eroinei se descifrează, în momentele de culminaţie dramatică, profunzimea de intuiţie a interpretării. În asemenea momente, spectatorul are revelaţia unei amărăciuni străvechi, bătătorite, trăite la fel de nemurimate ori — o disperare şi o umilinţă prea bine cunoscute, pe care prostituata le primeşte privindu-le în faţă, lucidă şi resemnată, cunoscîndu-şi neputinţa de a se apăra. „Ce să-i faci? Mie nu mi se poate întîmpla altceva, eu nu pot să fac nimic, trebuie să îndur, trebuie să tac”, pare să spună prezenţa eroinei în asemenea momente.

În ansamblu, un spectacol important pentru dezvoltarea capacităţii profesionale a echipei de la Baia Mare. Se spune că o singură rîndunică nu face încă primăvara: nu, dar o rîndunică este totdeauna un semn bun.

A. M. N